

YAVAŞ GÜZELDİR: “YAVAŞ YEMEK”TEN “YAVAŞ MEDYA”YA HIZLI TUKETİME DAİR BİR ÇÖZÜM ÖNERİSİ

Erdem Güven*

ÖZET

Yavaşlık hareketi, küreselleşmenin ve beraberinde getirdiği hızlı tüketim alışkanlıklarını yaşamın her alanında sorgulayan ve doğal sürecin dışında bireylerin içine düştüğü aşırı hız tutkusuna karşı mücadele veren bir akım olarak ortaya çıkmıştır. Hareket, seyahatten ekonomiye, yeme-içme alışkanlıklarından kent yaşamına, cinsellikten genel yaşam tarzına kadar her konuda yerelliği, doğallığı ve insan doğasıyla uyum içerisindeki yavaşlığı destekleme iddiasındadır. Yavaş Yemek hareketiyle başlayan bu süreç, Yavaş Şehir ve Yavaş Medya hareketleriyle devam etmiştir. Çalışmada Yavaşlık hareketinin, özellikle hızlı enformasyonun yönetilmesinde, tüketiciyi ne şekilde bilinçlendirmeye çalıştığı anlatılacaktır. Konu hakkında yayınlanan manifestolarda, nostalji duygusundan beslendiği görülen Yavaş Medya hareketi ile hedeflenenin, aslında hızlı enformasyonun beraberinde getirdiği bellek yitimi ve manipülasyonla mücadele etmek olduğu anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yavaşlık hareketi, yavaş medya, hız ve enformasyon.

SLOW IS BEAUTIFUL: A SOLUTION FOR FAST CONSUMPTION FROM “SLOW FOOD” TO “SLOW MEDIA”

ABSTRACT

Slow movement emerged as a movement which queries the nature and the effects of fast consumption and struggles with the excessive passion of speed. Slow movement is also claiming to support the local, natural and slowness which is compatible with the human nature in all subjects from travel to economy, food consumption to city life, sex to general lifestyle. This process that started with Slow Food, continued with cittaslow and Slow Media movements. In this research, we will try to understand how the Slow movement rises the awareness of the consumer especially about the management of fast information flow. As can be seen clearly at the manifests, the primary aim of the Slow Media movement which is related with the feeling of nostalgia is to struggle with fast information flow that brings with it amnesia and manipulation.

Keywords: Slow movement, slow media, speed and information.

GİRİŞ

Küreselleşme ve dünyada yaşanan teknolojik gelişmeler, sürekli değişimi ve bu değişimin hızına ayak uydurmayı, tek tipleşmeyi ve öncelikle küreselleşme sürecinin nimetlerinden faydalanmayı zorunlu kılmıştır. Özellikle kent yaşamı içerisinde, bireylerin bu gelişmelerden ve değişimlerden kaçması olanaksız hale gelmiştir. Küreselleşme sürecini tanımlayan anahtar kelime ise hızdır. Günümüzde, bireylerin her konuda daha hızlı olmaya çaba harcadıkları, bir çeşit hız tutkununa dönüştükleri görülmektedir. Hız, çoğu zaman teknolojinin bireylere sağladığı devrim niteliğinde bir imkân olarak tanımlanmakta ve yüceltilmektedir. Gerçekten de, günümüzde bilgiye ulaş-

mak saniyelerle ölçülebilecek bir zaman diliminde, üstelik önemli bir fiziksel çaba sarf etmeksizin mümkün olabilmektedir. Ancak, haddinden fazla hızlanan yalnızca fiberoptik ağlar aracılığıyla bireylere ulaşan bilgi değil bizatihi bireyin kendisi olmuştur.

Hızlı olmayanın günümüz dünyasında yaşama şansı olmadığına ve zamanın gerisinde kalmanın modern insanın en büyük kabusu olduğuna/olması gerektiğine, mümkün olan her şekilde ve her mecrada vurgu yapılmaktadır. “Kanatlandırıcı ve 24 saat ateşleyen” enerji içeceklerinden, “yıkı ve çık” şampuanlara; *instant* (anında) gıdalara kadar tüm ürünler ve bunların kullanılmasını salık veren reklamlara kadar her mecrada, bireyler hızlı yaşamaya

* Dr. İstanbul Üniversitesi SBE Gazetecilik Doktora Programı Mezunlu

yönlendirilmektedirler. Bunun yanı sıra, *fast-food* (hızlı yiyecek) zincirleri, küreselleşme konusunda çalışan tüm araştırmacıların kitap ve makalelerinde sıklıkla kullandıkları örnekler arasındadır. Küreselleşmenin olduğu kadar, hızın da simgesi haline gelen *fast-food* zincirleri, aynı zamanda bu durumdan rahatsız olanların mücadele alanı da olagelmıştır.

Çalışmada, literatür tarama yöntemi kullanılarak, küreselleşme ve hızlı tüketim alışkanlıkları bağlamında, *Slow Food* (Yavaş Yemek) akımı ile başlayıp *Slow Media* (Yavaş Medya) ile devam eden Yavaşlık Hareketi süreci ve bu sürecin her alanda hızlanmayı salık veren tüketim kültürüne hangi noktalarda ve ne şekilde direnç gösterdiği anlatılacaktır.

1. *PIU TEMPO A TAVOLA (1) : SLOW FOOD (YAVAŞ YEMEK)*

1986 yılında bir grup eylemci, İtalya'nın Roma kentinde açılmak istenen bir McDonalds restoranını, hamur işi fırlatarak protesto ettiler. Eylemcilerin lideri İtalyan yazar Carlo Petrini, eylemin simgesi ise yavaşlığa işaret eden salyangozdu. *Slow movement* (yavaşlık hareketi) hızın ve küreselleşmenin simgesi McDonalds'a karşı yapılan bu eylemin sonucunda doğmuştur. Eylemciler, yeme-içme alanında faaliyet gösteren ve *fast-food* zincirinin bir parçası olan Roma'daki bu McDonalds'a karşı, yerelliği, yavaşlığı ve sofradaki sağlıklı iletişimi simgeleyen İtalyan mutfağını, yani *slow-foodu* desteklemekteydiler. Yavaş yemek, bir yiyeceğin kısık ateşte pişirilmesi anlamına gelmemektedir. Bu durum, yiyecek üreticileriyle tüketicilerinin, yiyeceğin kendisiyle tüketicinin ve sofrada bulunan kişilerin birbirleriyle iletişimini kapsamaktadır. *Slow-food* hareketine gönül verenler için *fast-food* bir numaralı düşmandır. Hareketin fikir babası Petrini'ye göre, hızlı yemek, kişilerarası iletişimi, sohbet şansını, sessizlik imkânını ve duyuşal zevkleri engelleyen, bu şekilde ruhların açlığını doyurmayan yoksun bir aktivitedir (Jackson 2007).

1989 yılında doğan *Slow-food* (Yavaş Yemek) hareketi, 80.000'i aşkın üyesiyle uluslararası bir sivil toplum örgütüne dönüşmüştür. Birincil amacı, geleneksel sofranın zevkini, küreselleşmenin hızlı yemek ve hızlı yaşam kültürünün

den korumak olan bu hareket, tat alma eğitimi, tarımsal biyoçeşitlilik ve gastronomik kültürü desteklemektedir. Duyumsama, Carlo Petrini'nin fikirlerinin merkezini oluşturmaktadır. Ona göre, tat almak, başlı başına "bir iletişim ortamı ve bir kültür ve içtenlik kaynağı"dır (Pink 2008: 97-98).

Aslında, *slow-food*, dolayısıyla Yavaşlık Hareketi'nin temellerine bakıldığında, sürecin 1980 yılında yine İtalya'nın Bra kentinde kurulan *Libera e Benemerita Associazione Amici del Barolo* (Hür ve Övülen Barolo Şarabı Dostları Derneği) ile başladığı görülmektedir. Bu kuruluş daha sonra *Arcigola* adını alacak örgütlenmenin de temelini oluşturmaktaydı. Bra kentinde ortaya çıkan bu hareket, kısa adı ARCI (*Associazione Ricreativa Culturale Italiana*) olan ve İtalyan Kültürünü Canlandırma Derneği şeklinde Türkçeye çevrilebilecek, ulusal canlanmayı ön planda tutan, sol görüşlü bir yapılanmayla yakından bağlantılıydı. *Arcigola* adı, aslında bir kelime oyunundan meydana gelmekteydi. ARCI'ye gönderme yapmakta ve *arch* (baş) ön eki ve *la gola* (yemekten alınan haz, oburluk) kelimesinin birleşiminden oluşmaktadır. *Arcigola*'nın, yemek ve şarap kültürünü sosyoloji, felsefe, edebiyat ve antropoloji disiplinlerinin ışığında inceleyen bir yayın olan, *La Gola* (1982-1989) dergisinin kurucularıyla da bağları mevcuttu (Petrini ve ark. 2003: 1-4, 6).

1989 yılında ortaya çıkan *slow-food* hareketi, aynı tarihte imzalanan *Slow food Manifesto* (Yavaş Yemek Manifestosu) ile resmen başlamıştır. 9 Kasım 1989 tarihinde, Paris'teki *Opera Comique*'de, Arjantin, Avusturya, Brezilya, Danimarka, Fransa, Almanya, Hollanda, Macaristan, İtalya, Japonya, İspanya, İsveç, İsviçre, Amerika Birleşik Devletleri ve Venezüella delegelerinin katılımıyla imzalanan manifesto şu maddeleri içermekteydi:

Endüstriyel medeniyetin sembolleri altında başlayan ve gelişen çağımız, öncelikle makineyi icat etti ve daha sonra onu yaşam modeli olarak içselleştirdi.

Bizler hız tarafından köleleştirildik ve aynı sinsi virüse karşı yenik düştük: Alışkanlıklarımızı sekteye uğratan, yuvalarımızın mahre-

miyetini istila eden ve bizleri Fast-food yemeye zorlayan hızlı yaşam.

*Homo sapien*ler, adlarına layık olacak şekilde, kendilerini yok olmanın eşiğine getirmeden önce hızdan kurtulmalıdırlar.

Hızlı yaşamaya dair evrensel ahmaklıktan kurtulmanın yegane yolu, sessiz maddi hazzın sıkı bir biçimde savunulmasından geçer.

Uygun dozda duyuşsal haz ve ağır, uzun süreli mutluluk bizi çılgınlık salgınından koruyabilir.

Savunma hattımız, Slow-Food (Yavaş Yemek) ile birlikte sofrada başlar. Gelin, yöresel yemeklerin lezzetini ve hazzını yeniden keşfedelim, fast-foodun haysiyet kıran etkilerini aforoz edelim.

Prodüktivite adına, Hızlı Yaşam bizim yaradılışımızı değiştirmekte, çevremizi ve tabiatımızı tehdit etmektedir. Öyleyse Slow-Food, şu an için gerçek anlamda ilerlemeci tek cevaptır.

Gerçek kültür, lezzeti küçük düşürmek yerine geliştirmektedir.

Slow-Food, daha güzel bir geleceğin garanti-sidir.

Sembölü bir küçük salyangoz olan Slow-Food, bu yavaş çekim gelişimi uluslararası bir harekete dönüştürecek destekçilere ihtiyaç duyan bir fikirdir (Petrini ve ark. 2003: xxiii-xxiv).

Manifestoda da belirtildiği gibi, *Slow-Food* hareketinin birincil amacı “iyi yemek ve gastronomik hazzın savunulması” olsa da, genel anlamda “daha yavaş bir yaşam yürütüşünü” desteklemektir. Tüketimin tek tipleşme sürecini, yine bir fast-food zinciri *McDonalds*’a gönderme yaparak *McWorld* kavramıyla açıklayan Benjamin Barber, bu sürece yine küresel düzeyde direnç gösteren *Slow-Food* hareketinin hangi şartlar altında doğduğunun ipuçlarını da vermektedir. Barber, dünyanın Soğuk Savaş’tan sonra, kültürel ve ekonomik anlamda Amerikan hegemonyasına girdiğini belirtmektedir. Barber, bu sürece girilmeden önceki durumu şöyle tariflemektedir:

McWorld’den önceki dünyada İşveçliler İşveç’e, İngilizler de İngiltere’ye ait şeyleri kullanıyor, yiyor ve tüketiyorlardı. Dünyanın geriye kalan bölümünün sakinleriyse, ya sömürgeci efendilerini örnek alıyorlar ya da yerli ürün ve yerli kültürlere dayalı yerel tüketim ekonomileri geliştiriyorlardı. Fransa’da özgün Fransız *café* ve *brasserie*’lerinde pastörize edilmemiş Brie peyniri yeniliyor, Provans şarabı içiliyordu; ulusal Fransız radyo istasyonlarında Edith Piaf ve Jacqueline Françoise dinleniyor ve Fransız karayollarını hiç terk etmeden, 2CV Citroenler ve Renault sedanlar sürülüyordu. Tastee-Freez, White Castle ve Chevrolet kamyonetlerinden kurtulmak için denizleri aşıp Paris’e gelen bir Amerikalı, Fransa’ya vardığı anda bunların gözden kaybolacağından emin olabiliyordu. Bir Alman, Atlantik kültürünü değil, Akdeniz kültürünü öğrenmek için İtalya’da okuyordu. Amerikalılar soyut olarak ekonomik dünyaya hükmediyorlardı, ama İngilizler İngiltere’ye ve İtalyanlar da İtalya’ya hükmediyorlardı (Barber 2003: 60).

Tıpkı Barber’ın *McWorld* kavramında olduğu gibi, *Slow-Food* hareketi de, yerelin küreselle her alanda mücadele etmesi gerektiğini salık veren bir fikir akımıydı. Aynı şekilde, George Ritzer de *Slow-Food* hareketini açıkça “Amerikanlaşma karşıtı” bir yapılanma olarak tanımlamakta ve “ayırt ediciliğini ve çeşitliliğini” yitirme korkusu hisseden Avrupa merkezli bir tepki olduğunu belirtmektedir. Ritzer’e göre, bu hareket geçmişini muhafaza etme dürtüsüyle ilintili olduğu gibi, aynı zamanda şimdi ve geleceğe de yöneliktir (aktaran Sassatelli ve Davolio 2010: 206). Tarihiçi Victoria De Grazia da, Avrupa tüketici kültürünün Amerikanlaşması konusuna değinmekte ve bu sürecin başlamasıyla - Berlin Duvarı’nın yıkılışıyla - beraber Amerika’yı temsil eden “hız ve büyüklük” ile “yavaşlık ve küçüklük” arasında bir mücadelenin de başladığını belirtmektedir. Ancak De Grazia, *Slow-Food* hareketinin de, aynı şekilde küreselleşmeden beslendiğini ortaya koymaktadır (aktaran Sassatelli ve Davolio 2010: 206-207).

2. HER ALANDA YAVAŞLIK: *SLOW FOOD*’DAN *SLOW MOVEMENT*’A

Slow-Food hareketi zaman zaman, küreselleşmeden beslenen, onun araçlarını kullanan,

elitist bir hareket olarak görülüyor olsa da, tüketim etiği konusunda farklı sözler söylüyor olması açısından dikkate alınması gereken bir yapılanmadır. Yavaşlık Hareketi ya da Yavaş Hareket şeklinde Türkçeleştirilebilecek *slow movement* yalnızca yeme-içme kültüründe değil, farklı alanlarda da hızdan ve küreselleşmenin yıpratıcı etkisinden kurtulmanın yolları üzerine çalışılmasını mümkün kılmaktadır. Bu alanlar; *cittaslow* ya da *slow city* (Yavaş Şehir), *slow travel* (Yavaş Seyahat), *slow schools* (Yavaş Okul), *slow books* ya da *slow word* (Yavaş Okuma), *slow money* (Yavaş Ekonomi), *slow sex* (Yavaş Cinsellik), *slow living* (Yavaş Yaşam) ve *slow media* (Yavaş Medya) gibi ve benzeri konulardır.

Slow-Food hareketinden sonra, yine İtalya'nın küçük bir şehri olan Chianti'de ortaya çıkan *cittaslow* (Yavaş Şehir) akımı, "kentsel üretimin, çevreye özgü değerlerin, kültürel ve geleneksel ürünlerin ve bu konularda sürekliliğin sağlanması" şeklinde sıralanabilecek amaçları olan bir harekettir (Kadıoğlu 2009: 74). Yavaş şehirlerde, kaliteli yerel yiyecek ve içeceklerin tüketilmesi kadar, yerelin ayırt edici özelliklerinin ve mekân bilincinin desteklenmesi de önem arz etmektedir. Aday şehirlerin öncelikli olarak şu özelliklere sahip olması gerekmektedir:

- Nüfusun 50.000'den az olması ve organik tarımın desteklenmesinden, ziyaretçilerin yerel yemekleri tadabilecekleri merkezlerin açılmasına kadar geniş bir yelpazede gelişim gösterilmesinin taahhüt edilmesi.

- Yerel olanın, *fast-food*dan ve kültürel tek tipleşmeden korunması için gereken adımların atılması.

- Bölgenin kimliğinin korunması için, geleneksel el sanatlarının desteklenmesinin yanı sıra modern sanayinin de desteklenmesi, kentsel düzenin kalitesinin yükseltilmesi için teknoloji kullanımının teşvik edilmesi.

- İnşa edilmiş çevrenin ayırt edici karakterinin korunması ve bunun desteklenmesi adına ağaç dikiminin; daha fazla yeşil alan yaratımının teşvik edilmesi; kent merkezlerinin, neon ışıklarından, billboardlardan, araba kornalarından, ses ve görüntü kirliliğinden kurtarıl-

ması ve alternatif enerji kaynaklarının kullanılması. Bunlara ek olarak, toplu taşımacılığın desteklenmesi ve çevre dostu mimarinin etkin kılınması (Knox 2005: 6-7).

Knox (2005: 7), yavaş şehirlerin altı temel şartı desteklemesi gerektiğini belirtmektedir: çevre politikaları ve planlaması; altyapının kullanılması; teknolojinin kullanılması; yerel üretim ve yaşam tarzının desteklenmesi; konukseverlik ve mekân bilinci. *Slow Food* hareketine paralel bir biçimde, *cittaslow* ya da Yavaş Şehir hareketi de, kent yaşamını küreselleşmenin yıkıcı ve tek tipleştirici etkisinden ve hızından korumayı amaçlayan kayda değer bir fikir olması bakımından değerli ve önemlidir. Görüldüğü üzere, teknolojinin kullanımını engellemek yerine, gerçekçi ve faydacı bir bakış açısıyla onu kullanmayı amaçlamaktadır.

Daha önce belirtildiği gibi, genel anlamda yavaşlık hareketi, "geçmiş muhafaza etme" içgüdüleriyle, "geçmişin bir bölümüne duyulan hasret, geçmiş zamana dair hüznün ya da pişmanlık yüklü bir anı ve yoğun ev özlemine" (Legg 2004: 100) gönderme yapan ve "toplumsal, siyasi ve kültürel mücadelelerdeki karmaşıklığı kişiselleştiren" (Moran 2002: 156) nostalji hissinden de beslenmektedir. Ancak, yavaşlık hareketinin gönderme yaptığı nostaljik bakış açısı, Susan Stewart ve Stephen Legg'in vurguladığı, "modernitenin sonucu olarak ortaya çıkan hastalık düzeyindeki" bakış açısından ziyade, Svetlana Boym'un "geçmiş gelecek için bir değer olarak düzenleyen" ve hasrete (*algia*) değil, yuvaya (*nostos*) gönderme yapan güçlendirici ya da yapıcı (*restorative*) nostaljiye dairdir. Bireyin, herhangi bir mekânı ya da bölgeyi "yuva" olarak adlandırabilmesi için "yaşanan her günün, daha önce yaşanmış günlerle çarpılarak artıyor olması" gerekmektedir. Öyleyse "tekrar", bir mekânın yuva haline gelmesindeki en gerekli unsurdur (Terkenli 1995: 326). Bununla beraber, mimar ve kentbilimci Aldo Rossi'nin tabiriyle, şehrin [ya da mahallenin, yaşanan mekanın vs.] kendisi, orada yaşayanların "kolektif hafızası" nı oluşturmaktadır. Ona göre şehir, "kolektif hafızanın *locus*udur" (Rossi 2006: 125). Bu bakımdan *cittaslow* hareketi, kolektif hafızayı korumaya, yaşanan mekânı yuva haline getiren tekrarın ve

canlı kılan kişiler arası iletişimin sağlıklı bir biçimde devam etmesini güvence altına almayı çalışmaktadır.

Slow living (Yavaş Yaşam), düşman bir dünyadan tamamen soyutlanma, kişinin kendisini bir koza içine hapsederek, kişisel alanı ve özel hayatı içinde kısıtlaması anlamına gelmemektedir. Yavaşlık, yaşanan hayata değer katmak, zaman zaman “hiçbir şey yapmanın” özgürlüğünü ve huzurunu tatmak ve kişinin kendisine vakit ayırabileceği bir zaman dilimine sahip olmasıdır. Ancak, günümüzde hız, çoğu zaman kararlılık ve güçle özdeşleştirilirken, yavaşlık ise işten kaçmak ve zayıflıkla özdeşleştirilmektedir. “Yavaş düşünen” kişi ihtiyatlı değil, “yavaş öğrenen ya da anlayan” kişi olarak resmedilmektedir. “Hız rejiminde”, hızın kendisi tutkuyu, yeteneği, üstünlüğü, etkinliği, libidinal enerjiyi, yüksek performansı ve zekayı simgelerken, bu duruma zıt bir biçimde yavaşlık, başarısızlığı, eksikliği, altta kalma halini, yetersizliği, zayıflığı ve güçsüzlüğü simgelemektedir (Parkins ve Craig 2006: 39).

Slow living (Yavaş Yaşam) ya da bir bütün olarak *slow movement* (Yavaşlık Hareketi), hızın hakimiyeti karşısında bireylerin, “anlamalı bir şeyler yapmak için” zaman ayırma çabası ya da arzusu olarak görülmelidir. Bu durum, günlük yaşam içerisinde yapılan her türlü aktiviteden daha fazla haz ve tat almak, yapılan şeyi anlaşılır kılmak şeklinde özetlenebilir. Araba kullanmak yerine yürümek ya da bisiklete binmek için zaman yaratmak, hazır yemek almak yerine aile bireyleri ile birlikte geleneksel bir sofrada yemek yeme hazzını paylaşmak, yavaş yaşam pratikleri arasındadır (Parkins 2004: 364).

3. SLOW MEDIA

Kanadalı gazeteci Carl Honoré’ye göre, insanoğlu tarihi bir dönüm noktasına yaklaşmaktadır. En az 150 yıldır her şey gittikçe hızlanmakta ve bu durum insanlara yarar getirmekten çok zarar vermektedir. Ancak günümüzde hıza bağımlı ve sıkışıklık içinde yaşanan hayata bir tepki olarak, son zamanlarda yavaşlama yönünde bir hareketlenme başlamıştır. Honoré, hiçbir zaman ulaşılamayacak bir bitiş çizgisine doğru büyük bir hızla koşma halini “roadrunner (2) kültürü” olarak tanımlamakta

ve bu durumun sürekli olarak insanoğlunun sağlığından, ilişkilerinden ve yaşadığı çevreden alıp götürdüğünü belirtmektedir. Ona göre, Yavaşlık Hareketi, bu kültüre bir tepki olarak doğmuştur (http://www.carlhonore.com/?page_id=6).

1982 yılında Amerikalı Doktor Larry Dossey, zamanın akıp gittiğine ve ona yetişmek için mümkün olduğunca hızlı olmak gerektiğine ilişkin hastalıklı bir düşünce tarzının geliştiğini belirtmekte ve bu duruma “zaman hastalığı” teşhisini koymaktaydı. Carl Honoré’ye göre, özellikle 21. yüzyılın ilk dönemlerinde, “herkes ve her şey daha hızlı olma halinin baskısı altında” yaşamaktaydı. Dünya Ekonomik Forumu’nun başkanı Klaus Schwab, “büyük balığın küçük balığı yuttuğu dönemden hızlı balığın yavaş olanı yuttuğu” bir döneme geçildiğini müjdeleyerek, hızın insan hayatında ne denli önemli olduğunu vurguluyordu (Honoré 2004: 3-4).

Daha önce belirtildiği gibi, *slow movement* çeşitli alanlara nüfuz ederek ve o alanlarda yavaşlığa ilişkin manifestolar yayınlarak, bireyleri küreselleşmenin yıpratıcı etkisinden kurtarmanın reçetelerini sunmaya çalışmaktadır. *Slow media* hareketi de tıpkı çalışmada belirtilen diğer hareketler gibi, hızlı üretim ve tüketim süreçleriyle ilintili olarak doğmuştur. 2010 yılından başlayarak Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa’nın çeşitli ülkelerinde, yerel düzeyde *slow media* inisiyatifleri ortaya çıkmıştır. *Cittaslow* ve *Slow Food* hareketlerinin olduğu gibi, *slow media* hareketinin de kendine ait bir manifestosu mevcuttur. Almanya’da ortaya çıkan ve Benedict Köhler, Sabria David ve Jörg Blumtritt’in kaleme aldıkları bu manifesto şu maddelerden oluşmaktadır:

- *Slow media* sürdürülebilirliğe katkı sağlar.
- *Slow media* tek bir işe odaklanmayı (*Monotasking*) destekler. *Slow media* üstünkörü tüketilebilecek bir şey olmadığı gibi, kullanıcılarının tam olarak yoğunlaşmalarını teşvik eder. Tıpkı pişirenin ve konukların tüm duyularıyla katılım gösterdiği iyi bir yemeğin üretiminde olduğu gibi, *slow media* da keyif içerisinde bir odaklanma ile tüketilebilir.
- *Slow media* mükemmeli hedefler. *Slow media*, mutlak surette piyasadaki yeni geliş-

meleri temsil ediyor değildir. Daha önemli olan şey, sağlam, erişilebilir ve insanların medya kullanım alışkanlıklarına tam olarak uygun düşen, güvenilir kullanıcı ara yüzlerinin sürekli olarak ilerlemesidir.

- *Slow media* kaliteyi hissedilebilir kılar.
- *Slow media*, neyi nasıl üretip tüketeceğini bilen insanları (*prosumers*) geliştirir. *Slow media* içerisinde bu kişi (*prosumer*) pasif tüketicinin (*consumer*) yerini alır.
- *Slow media* söylemsel ve diyalojiktir. Kendisine iletişim halinde olacağı bir muadil arar. *Slow media*da dinlemek de en az konuşmak kadar önemlidir.
- *Slow media*, sosyal medyadır. Canlı cemaatler ya da topluluklar *slow media* etrafında oluşum gösterirler. Bir yazarın, kitabı hakkındaki görüşleri aracısız bir biçimde okuyucularıyla paylaşması buna örnek gösterilebilir.
- *Slow media* kullanıcılarına saygı duyar.
- *Slow media* reklam yoluyla değil kişilerin önerileriyle yayılır.
- *Slow media* ebedidir. Üstünden yıllar geçmiş olsa dahi, tazeliğini ve değerini korur. Zaman içerisinde değerini kaybetmek şöyle dursun, artırarak patinalı bir nesne haline gelir.
- *Slow media* auratiktir. Belirli bir ortamın, kullanıcının yaşamındaki belirli bir ana ait olduğu hissini verir. Her ne kadar, endüstriyel üretimin bir ürünü olsa da, yeganelik iddiasını barındırmaktadır.
- *Slow media* gerici değil ilerlemecidir. Teknolojik gelişmelerin ve iletişim ağı (*network*) toplumunun yaşam tarzına güvenir. Yaşamdaki birçok şeyin süratlenmesi nedeniyle, bu tasarlanmış yavaşlık adaları, insanın hayatta kalması için şart olmuştur. *Slow media*; *Twitter*, bloglar ya da sosyal ağların hızı ya da eş zamanlılığıyla bir çelişki içinde değildir ancak onları kullanma yoludur.
- *Slow media*, medya içeriğinin üretiminde ve alınmasında kalite odaklıdır.
- *Slow media*, kendisine güvenilmesini ister ve bunun için vakit harcar. *Slow media*nın ardın-

da gerçek insanlar mevcuttur. Onları hissedebilirsiniz (<http://en.slow-media.net/manifesto>).

Manifestonun yayınlandığı 2 Ocak 2010 tarihinden yaklaşık iki ay önce, Long Island Üniversitesi Gazetecilik Bölümü'nden Jennifer Rauch, çalışmada daha önce bahsedilen nostalji duygusundan hareketle, bir *slow media* diyeti uygulayacağını kişisel blogunda yazdığı şu cümlelerle ifade etmiştir:

Aslında farklı şeylerle uğraşmak için zaman yaratmak diyebilirim. Roman okumayalı çok uzun zaman oldu... ya da Çin kaligrafisi üzerine çalışmayalı... ya da armutlu tart pişirmeyeli... ya da suluboya takımlarımı kullanmayalı... ya da Appalaş Dağları'nda uzun yürüyüşlere çıkmayalı... Öyleyse niçin bir "*Slow media* diyeti"ne başlamayayım ki?

... 1989 yılında olduğumu düşüneceğim ve kendime yirmi yıl önce hangi medya araçları varsa onları kullanmaya izin vereceğim. Bu araçlara, sabit telefonlar, faks cihazı, basılı gazeteler, kitaplar, VHS kasetleri, teyp kasetleri, televizyon vb. ve medyanın aracılığı olmadan kullanılacak her şey dahil olacak. Ancak hayatımızın her alanına nüfuz eden dijital medyayı ne şekilde tarifleyeceğim ve sınırlayacağım konusunda henüz yapmam gereken çok çalışma var (<http://slowmedia.typepad.com/slow-media/2009/10/index.html>).

Rauch, yaşamakta olduğu *slow media* diyeti deneyimini "dijital detoks" olarak tanımlamakta, medyanın yoğun etkisinden uzak kalma halini "hayatta kalma mücadelesi" şeklinde tariflemektedir. Altı ay boyunca devam eden diyet süresince sadece sabit telefon, daktilo gibi aletleri kullandığını, basılı gazete ve kitapları okuduğunu, e-posta yerine mektuplaştığını belirten Rauch, aslında bu mücadelenin sanıldığı kadar zor olmadığını da sözlerine eklemektedir (<http://slowmedia.typepad.com/slow-media/digital-detox/>).

Jennifer Rauch'un *slow media* diyetine benzer bir diğer girişim de *Sabbath Manifesto* (Şabat Manifestosu) projesidir. Bilindiği gibi Şabat, Musevilik dinine mensup olanların uyması şart olan On Emir'den dördüncüsüdür. Şabat, Cuma akşamı güneşin batışıyla başlayıp, Cumartesi akşamına kadar devam eden süredir. Bu süre zarfında, ateş yakmak, iş yapmak, elektrikli aletlere dokunmak, para taşımak ve

herhangi bir ulaşım aracına binmek yasaklanmıştır. Yahudilikte önem arz eden ve Yahudi kimliğinin belirleyicisi olan bir *mitzvot* (3). Haftanın yedinci günü dinlenmeyi salık veren bu *mitzvot*, Kutsal Kitap’a göre “dünyayı altı günde yaratan” Tanrı’nın kendini her türlü işten münezzehe kılıp, bu noktadan itibaren insanların yaptıklarını izlemekle yetindiği, Ali Akay (2000: 26)’ın tabiriyle “tembellik yapmaya başladığı” güne gönderme yapmaktadır.

Şabat Manifestosu, bu *mitzvottan* yola çıkılarak, haftanın bir günü, teknolojiyle olan bağları kopartmayı, rahatlamayı, evin ve ofisin dışına çıkarak doğayla bütünleşmeyi, akraba ve arkadaşlarla vakit geçirmeyi salık vermektedir. Manifestoyu yazanların amacı, insanları teknolojiden soyutlamak değil, onu dengeli kullanmalarını ve bilinçli bir biçimde tüketmelerini sağlamaktır. On Emir’e gönderme yapan Şabat Manifestosu’nda açıklanan kurallar manzumesi aşağıdaki gibidir:

- Teknolojiden sakının.
- Sevdiklerinizle iletişim halinde kalın.
- Sağlığınızı geliştirin.
- Evden dışarı çıkın.
- Alışverişten sakının.
- Mumları yakın.
- Ekmek yiyin.
- Şarap için.
- Sessizliğe kavuşun.
- Sunun, paylaşın (<http://www.sabbathmanifesto.org/>).

Şabat Manifestosu’nun uygulayıcıları 4 Mart 2011’in gün batımından, 5 Mart 2011’in gün batımına kadar olan süreyi “Milli Fiş Çekme Günü” olarak kabul ederek, o gün içerisinde *Facebook* ve *Twitter* hesaplarını kullanmama, bunun yanı sıra cep telefonlarını kapatarak, e-postaları kontrol etmemeyi önermektedirler. *Slow Media* Manifestosu, Jennifer Rauch’un “dijital detoks” deneyimi ya da Şabat Manifestosu, günümüzde insanların “hız ve teknoloji müptelası” oldukları gerçeğini çarpıcı bir biçimde ortaya koymaya çalışan inisiyatiflerdir ve tüketicileri bilinçlendirmek üzere, saçma görünen ancak simgesel öneme haiz bir çaba içerisindeyler. Jennifer Rauch’un sınırları zorlayan internet kullanımına ilişkin paylaştığı bir örnek, böylesi bir çabanın aslında ne denli gerekli olduğunu ortaya koymaktadır:

BBC’den alınan bir habere göre, sanal bebekleriyle hastalık derecesinde bir tutkuyla ilgilenen Güney Koreli bir çift, gerçek bebeklerini aılıktan ölme raddesinde ilgisiz bırakmışlardı. Polis raporlarına göre bahsi geçen çift, işten çıkarıldıktan sonra, gerçek hayattan soyutlanarak, günün 12 saatini bir internet cafede sanal bebeklerini besleyerek geçirmişler, henüz üç aylık olan gerçek bebeklerine günde yalnızca bir kere mama vermek suretiyle açılığa terk etmişlerdi(<http://slowmedia.typepad.com/slow-media/digital-detox/>).

BBC’den alınan bir habere göre, sanal bebekleriyle hastalık derecesinde bir tutkuyla ilgilenen Güney Koreli bir çift, gerçek bebeklerini aılıktan ölme raddesinde ilgisiz bırakmışlardı. Polis raporlarına göre bahsi geçen çift, işten çıkarıldıktan sonra, gerçek hayattan soyutlanarak, günün 12 saatini bir internet cafede sanal bebeklerini besleyerek geçirmişler, henüz üç aylık olan gerçek bebeklerine günde yalnızca bir kere mama vermek suretiyle açılığa terk etmişlerdi(<http://slowmedia.typepad.com/slow-media/digital-detox/>).

4. BİLİNÇLİ MEDYA TÜKETİCİSİ OLMAK: YAVAŞ ENFORMASYON

Her alanda hızlı tüketime, her mecrada ve özellikle reklamlar vasıtasıyla güzelleme yapılmaktadır. Haberleşme olanaklarını artıran, bilgiyi saniyelerle ölçülebilecek bir sürede insanoğlunun ayağına getiren hızlı iletişim araçlarının çeşitli yan etkileri mevcuttur. Paul Virilio (2003: 40)’ya göre, bu rahatsızlıkların başında bireyleri geçici olarak motorlu engellilere, bakan insan / yolculara dönüştüren *cinétose* ve *anlık iletimler rahatsızlığı* gelmektedir. Bunun yanı sıra, multimedya ağları bağımlıları, internet cankileri, web-kolikler ve diğer siberpunklar IAD (*Internet Addiction Disorder* - İnternete Bağımlılık Bozukluğu) hastalığına yakalanmışlardır. Virilio, bu hastalığa tutulma durumunu şu sözlerle tarif etmektedir:

Hafızaları bir gereksiz eşyalar toplamına, her yerden akıp gelen imgelerle dolu bir yığına; kullanılmış, dikkatsizce bir araya getirilmiş, kötü durumda simgelerle dolu bir yığına dönüştü. Daha anaokulundan itibaren ekran başına mihlanan küçükler ise daha bu yaşta bağlantısız bir etkinliğe yol açan hiperkinetik sorunlar yaratan beyinsel işleyiş bozukluklarına, vahim dikkat bozukluklarına, kontrol edilemeyen, ani hareket boşalmalarına maruz kalmaya başladılar (Virilio 2003: 40).

Aşırı hızın ve enformasyon bombardımanının insan sağlığı üzerinde yaptığı tahribata Alvin Toffler’de şu şekilde değinmektedir:

Bir organizmanın duysal girdiye ayak uydurabilme yeteneği, onun fizyolojik yapısına bağlıdır. Duyu organlarının yapısı, uyarıların sinir sisteminde ulaşacakları hız, bu sistemin kabul edebileceği duysal bilginin niceliği konusunda biyolojik sınırlar koyar... İnsanda, sinirsel ulaşım hızı saniyede otuz bin santimetre dolaylarındadır ve sistemin sınırları burada ortaya çıkmaktadır. (Öte yandan bir bilgisayardaki elektrik sinyali milyonlarca kez daha hızlı yol almaktadır). Duyu ve sinir organlarındaki sınırlar, çevremizdeki olayların çoğunun izleyemeyeceğimiz kadar hızlı olduğu anlamına gelir. Gelen sinyaller düzensiz, yeni ve kestirilemez özelliklere sahipse, bizim oluşturduğumuz görüntüdeki gerçeklik oranı azalır. Gerçeğin bizdeki görüntüsü bozulur. Bu durum, duysal açıdan aşırı uyarıyla karşılaştığımızda şaşkınlığa düşmemiz ve gerçekle düş arasındaki ayrımı yitirmemize yol açar (Toffler 1981: 293-294).

Toffler'a (1981: 297) göre, duylara sürekli saldıran bilgi dalgaları, bireylerin düşünme ve yapma yeteneklerini kullanmakta zorluk çekmelerine sebep olmaktadır. Aynı zamanda, kişiye işleyebileceğinden çok bilgi yüklemek huzursuzluğa sebep olurken, daha ileri aşamalarda şizofreni ve diğer akıl hastalıklarına yol açabileceğini de belirtmektedir.

Oysa ki, enformasyon girdisinin bu nispette artışı artık insanın biyolojik sınırlarını zorlar duruma gelmiştir. Nurdoğan Rigel (2000: 77)'in "parmakucu toplumu" olarak adlandırdığı böylesi bir toplumda, suya yazı yazmak suretiyle bilginin kalıcılığını sağlamak mümkün görünmemektedir. Sürekli enformasyon akışı, iletinin anlaşılmasından yok olması, neredeyse alınır alınmaz unutulmasını beraberinde getirmektedir. Bu durumun ise insan zihninde tahribat yaratmaması düşünülemez. Öyleyse hız ile ilgili kısaca şunlar söylenebilir:

- Hız, sansürdür. Genellikle içeriği anlaşılmaz kılar.
- Hız, duyarsızlaştırır.
- Hız, illüzyondur. Dolayısıyla manipülatiftir.
- Hız, anlık kahramanlar yaratır ve yarattığı hızda yok eder.
- Hız, pervasızlaştırır. Yarattığı bellek yitimi-ne (amnezi) güvenir.

Paul Virilio'nun tabiriyle, "alkolün sarhoşluğu gibi yüksek hızların sarhoşluğuna" kapılan birey, iktidarlar tarafından kullanılmaya da yatkındır. Toplumlara yüksek hızda zerk edilen ve "bilgi" kavramından ayrılması gereken enformasyonun iktidarlarca ne şekilde kullanıldığı, Nazi Almanyasının Propaganda Bakanı Paul Joseph Goebbels, "propaganda yazıyla değil, doğrudan sözle ve görüntüyle yapılmalıdır" sözleriyle açıkça belirtmektedir. Paul Virilio'ya göre, okuma zamanı, düşünmek için gereken zamanı, dolayısıyla kitlenin dinamik etkinliğini bozan bir yavaşlamayı içinde taşımaktadır. Okumaya yani bilgi edinmeye vakit ayırmayan birey yine Goebbels'in tabiriyle, "ne olduğunu bilmediği ama rüyasında ezbere okuyabileceği bir yasa-ya *itaat eden* ideal militan"dan farksızdır (Virilio 1998: 11, 32).

Üretilen enformasyonu aynı hızda ve daha da önemlisi verimli bir biçimde tüketmek imkansız olduğuna göre, kişinin ilgi alanına giren ya da önem atfettiği konuda daha fazla bilgilenmek için zaman ayırması şarttır. Bu noktada, *Slow Media* Manifestosu'nun ikinci, beşinci ve on ikinci maddeleri daha anlaşılır hale gelmektedir. *Slow Media* hareketinin temel amacı, sınırsız enformasyonu yönetmesini bilen, bilinçli medya okuru yaratmaktır.

SONUÇ

Slow movement ya da Yavaşlık Hareketi'nin temelleri 1989 yılında İtalya'da ortaya çıkan *Slow Food* (Yavaş Yemek) hareketiyle atılmıştır. Hareketin özünde, yeme-içme alışkanlıklarından başlayarak, küreselleşme sürecinin sonucu olarak ortaya çıkan tek tipleşme ve hızlı tüketim kültürüne yönelik bir karşı çıkış vardır. Küreselleşmenin simgesi haline gelen *fast-food* (hızlı yemek) zincirlerine karşı, geleneksel ve yerel olanın savunulması, sofranın zevkinin, damak tadının ve daha da önemlisi sofrada kurulan sağlıklı iletişimin desteklenmesi, tüketicinin bu konularda bilinçlendirilmesi hareketin temel amacı olagelmıştır.

Aynı bilinç ve ruhan hareketle, *Slow Food* hareketinin başlangıcından sonraki süreçte, cinsellikten kent yaşamına, seyahatten kitap okumaya kadar her alanda yavaşlamayı, bilinçlenmeyi ve küreselleşmenin sürekli olarak ve mümkün olan her mecrada bireylere empoze etmeye çalıştığı "Düşünme, Yap" düsturuna karşı daha yavaş bir yaşam yürüyüşünü

desteklemeyi amaç edinmiş inisiyatifler ortaya çıkmıştır.

Bu süreç içerisinde ortaya çıkan *Slow Media* (Yavaş Medya) düşüncesi, hızlı ve bireyleri dört bir yandan kuşatan iletişim araçlarının insan sağlığı üzerinde yarattığı tahribata dikkat çekmiş ve bu araçlar vasıtasıyla edinildiği varsayılan enformasyonun aslında bilgi olmadığı gerçeğini bir kez daha vurgulamıştır. İnternet ortamına haber okumak için bağlanan bir kullanıcının, sürekli yanıp sönen *banner*lar ve tıklanılan sekmeler arasında kaybolması, hızlı bir biçimde bambaşka yerlere sürüklenmesi olasıdır. Teknolojinin doğru kullanımı üzerine çeşitli manifestolar yayınlamak ve deneyimleri paylaşmak suretiyle *Slow Media* üzerine yapılan çalışmalar henüz çok yenidir ve “parmakucu toplumlarının” ayaklarını yere daha sağlam basmasını hedeflemektedir.

SONNOTLAR

- (1) Sofrada daha fazla zaman
- (2) Hızlı koşan ve genellikle çölde yaşayan bir kuş türü
- (3) Sıradan bir yaşamı, dini bir hayata çeviren kurallar manzumesi

KAYNAKLAR

Akay A (2000) *Minör Politika*, Bağlam Yayınları, İstanbul.

Barber B (2003) *McWorld’e Karşı Cihad*, Eser Birey (çev), Cep Kitapları, İstanbul.

Honoré C (2004) *In Praise of Slowness: How a Worldwide Movement Is Challenging the Cult of Speed*, Harpers Collins Publishers, New York.

http://www.carlhonore.com/?page_id=6, erişim tarihi: 19.01.2011.

<http://en.slow-media.net/manifesto>, erişim tarihi: 19.01.2011.

<http://slowmedia.typepad.com/slowmedia/2009/10/index.html>, erişim tarihi: 16.01.2011.

<http://slowmedia.typepad.com/slowmedia/digital-detox>, erişim tarihi: 16.01.2011.

<http://www.sabbathmanifesto.org>, erişim tarihi: 16.01.2011.

Jackson S (2007) *The Slow Movement: On The Snails Trail*, www.suejackson.com.au/doc

uments/tsmotst.pdf, erişim tarihi: 24.01.2011.

Kadıoğlu D Y (2009) *Yavaşlığın Keyfi Bu Şehirlerde*, Yolculuk, 62, 73-76.

Knox P L (2005) *Creating Ordinary Places: Slow Cities in a Fast World*, *Journal of Urban Design*, 10 (1), 1-11.

Legg S (2004) *Memory and Nostalgia*, *Cultural Geographies*, 11, 99-107.

Moran J (2002) *Childhood and Nostalgia in Contemporary Culture*, *European Journal of Cultural Studies*, 5 (2), 155-175.

Parkins W (2004) *Out of Time: Fast Subjects and Slow Living*, *Time & Society*, 13 (2/3), 363-382.

Parkins W ve Craig C (2006) *Slow Living*, Berg Publishers, New York.

Petrini C, McCuaig W ve Waters A (2003) *Slow Food: The Case for Taste*, Columbia University Press, New York.

Pink S (2008) *Sense and Sustainability: The case of the Slow City movement*, *Local Environment*, 13 (2), 95-106.

Rigel N (2000) *Rüya Körleşmesi*, Der Yayınları, İstanbul.

Rossi A (2006) *Şehrin Mimarisi*, Nurdan Gürbilek (çev), Kanat Kitap, İstanbul.

Sassatelli R ve Davolio F (2010) *Consumption, Pleasure and Politics: Slow Food and the Politico-aesthetic Problematization of the Food*, *Journal of Consumer Culture*, 10 (2), 202-232.

Terkenli T S (1995) *Home as a Region*, *Geographical Review*, 85 (3), 324-334.

Toffler A (1981) *Gelecek Korkusu: Şok, Selami Sargut (çev)*, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.

Virilio P (1998) *Hız ve Politika*, Meltem Cansever (çev), Metis Yayınları, İstanbul.

Virilio P (2003) *Enformasyon Bombası*, Kaya Şahin (çev), Metis Yayınları, İstanbul.